

Черничко Степан, Берегсасі Аніко, Певсе Андрея, Вараді Крістіян

Роль і місце навчальних дисциплін «Вступ до мовознавства» та «Загальне мовознавство» у підготовці майбутніх філологів у провідних університетах світу

1. Вступ

«Вступ до мовознавства» та «Загальне мовознавство» є основними освітніми компонентами філологічної освіти, які забезпечують майбутніх фахівців фундаментальним розумінням людської мови як складної системи. Ці навчальні дисципліни виходять за межі вивчення окремих мов, зосереджуючись на універсальних принципах, що керують її структурою, функціонуванням, засвоєнням та еволюцією. Вони закладають теоретичний фундамент, необхідний для глибокого аналізу будь-якої мови, розуміння мовного різноманіття та ефективної взаємодії із сучасними мовними викликами.

Лінгвістика за своєю природою є міждисциплінарною галуззю, що органічно поєднує гуманітарні, соціальні, когнітивні та навіть комп'ютерні науки (URL⁴). Вона вивчає мову як культурний, соціальний та психологічний феномен, прагнучи визначити універсальні та специфічні для окремих мов риси, описати варіативність мови в різних спільнотах, процеси її засвоєння, зміни та оброблення людським мозком і комп'ютерами. Такий широкий спектр досліджень підкреслює важливість міцних знань із теоретичних основ лінгвістики та загального мовознавства для філологів, даючи змогу не лише інтерпретувати мовні явища, а й критично осмислювати їх у ширшому контексті.

Постійна актуальність курсів «Вступ до мовознавства» та «Загального мовознавства» в провідних університетах світу, незважаючи на швидку еволюцію лінгвістичних підгалузей, свідчить про глибоке розуміння базових знань, необхідних для будь-якої мовної спеціалізації. Це вказує на те, що, хоча галузь лінгвістики постійно диверсифікується, її основоположні

принципи залишаються стабільними та суттєвими. Той факт, що майже всі провідні університети світу пропонують такі курси для своїх студентів і що ці курси послідовно охоплюють основні розділи, такі як фонетика, фонологія, морфологія, синтаксис та семантика, вказує на спільне розуміння в різних академічних традиціях того, що становить незамінну основу лінгвістичних знань. Це не просто перелік фактів, а відображення незмінної педагогічної філософії в лінгвістиці, яка визнає потребу міцного фундаменту для подальшого глибокого вивчення.

2. Мета та завдання дослідження

Метою цього дослідження є комплексний аналіз ролі та змісту дисциплін «Вступ до мовознавства» та «Загальне мовознавство» в підготовці майбутніх філологів у провідних університетах світу. Для досягнення цієї мети були задекларовані завдання:

1. Визначити, чи викладається дисципліна «Загальне мовознавство» (та/або «Вступ до мовознавства») у дванадцяти обраних університетах.
2. Узагальнити основні тематичні елементи, що належать до змісту відповідних курсів.
3. Ідентифікувати найважливіші, базові підручники або навчальні посібники, рекомендовані для вивчення цієї дисципліни.
4. Провести порівняльний аналіз, виявивши спільні риси та відмінності між програмами цих університетів щодо викладання досліджуваного освітнього компонента.

Для дослідження були відібрані дванадцять університетів з рейтингу «2024 Academic Ranking of World Universities» (URL3), що представляють різноманітні лінгвістичні традиції та географічні регіони (Таблиця 1). Цей вибір дає змогу отримати репрезентативний зріз світових практик у галузі філологічної освіти.

Таблиця 1. Університети, освітні програми та навчальні плани яких аналізовано

№	Назва університетів (англійською мовою)	Країна	Офіційна веб-сторінка	Займане місце у міжнародному рейтингу (2024)
1	Harvard University	США	https://www.harvard.edu/	1
2	Stanford University	США	https://www.stanford.edu/	2

№	Назва університетів (англійською мовою)	Країна	Офіційна веб-сторінка	Займане місце у міжнародному рейтингу (2024)
3	University of Cambridge	Велика Британія	https://www.cam.ac.uk/	4
4	University of Oxford	Велика Британія	https://www.ox.ac.uk/	6
5	University of Copenhagen	Данія	https://www.ku.dk/en	32
6	Sorbonne University	Франція	https://www.sorbonne-universite.fr/en	41
7	Ludwig Maximilian University of Munich	Німеччина	https://www.lmu.de/en/	43
8	Heidelberg University	Німеччина	https://www.uni-heidelberg.de/en	50
9	Utrecht University	Нідерланди	https://www.uu.nl/en	55
10	University of Geneva	Швейцарія	https://www.unige.ch/en/	58
11	University of Szeged	Угорщина	https://u-szeged.hu/english	401-500
12	Eötvös Loránd University	Угорщина	https://www.elte.hu/en/	501-600

Серед університетів, що посідають провідні позиції в міжнародних рейтингах, ми відібрали по два заклади з США (Гарвардський університет, Стенфордський університет), Великої Британії (Кембриджський університет, Оксфордський університет) та Німеччини (Мюнхенський університет Людвіга Максиміліана, Гейдельберзький університет), а також по одному університету з Данії (Копенгагенський університет), Франції (Сорбоннський університет), Нідерландів (Утрехтський університет) і Швейцарії (Женевський університет). Оскільки наш заклад вищої освіти, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II тісно співпрацює з угорськими університетами, до дослідження було включено також два провідні угорські університети (Сегедський університет, Університет ім. Лоранда Етвеша), які, хоча й присутні в авторитетних міжнародних рейтингах, посідають значно нижчі місця порівняно з вищезгаданими закладами вищої освіти.

3. Огляд викладання дисциплін у провідних університетах світу

Гарвардський університет (Harvard University) пропонує базові курси, що відповідають «Загальному мовознавству», зокрема «LING 10: Language» та «Ling 83: Language, Structure & Cognition». Департамент лінгвістики Гарварду є одним із найдавніших та найвизначніших лінгвістичних програм у Сполучених Штатах, що продовжує зосереджуватися як на теоретичних, так і на історичних компонентах лінгвістики (URL5).

Курс «LING 10» знайомить студентів зі звуками та звуковими моделями, словами та їхніми моделями, значенням, мовою в мозку, мовою в суспільстві та її змінами з часом, надаючи огляд більшості основних галузей лінгвістичних досліджень. Курс «Ling 83» розглядає спільні риси та принципові відмінності між майже 7000 мовами світу, їхній вплив на людську здатність до мовлення та мислення, процеси розвитку та зникнення мов, генетичну класифікацію, мовні контакти та зв'язок мови з мозком. Крім того, тут описано методи, результати та теорію лінгвістичних досліджень звукової системи та структур людської мови, взаємозв'язок між структурою та значенням, мовні універсалії та засвоєння рідної мови. Основним підручником для курсу «LING 10» є «An introduction to language», 10-те видання (Fromkin–Rodman–Hyams, 2013).

Акцент Гарварду на теоретичній та історичній лінгвістиці, поряд з її інтеграцією з когнітивною наукою через ініціативу «Mind Brain Behavior Interfaculty Initiative» (URL2), свідчить про цілісний підхід до мови як складної людської здатності. Цей підхід розглядає мову як глибоко переплетену з пізнанням та історією. Таке позиціонування виходить за рамки простого переліку тем, відображаючи фундаментальну філософську позицію щодо природи лінгвістичного дослідження. Включення як теоретичних, так і історичних компонентів, а також зв'язок з ініціативою «Розум-Мозок-Поведінка», підкреслює, що Гарвардський університет прагне не просто викладати лінгвістичні факти, а й формувати глибоке розуміння мови в її когнітивних та історичних вимірах.

Стенфордський університет (Stanford University) пропонує курс «Linguistics 1: Introduction to Linguistics» (URL1). Цей вступний курс призначений для студентів без попереднього досвіду в лінгвістиці. Курс надає огляд методів, результатів та проблем у восьми основних галузях лінгвістики: фонетика, фонологія, морфологія, синтаксис, семантика, прагматика, історична лінгвістика та соціолінгвістика. Він також розглядає когнітивну організацію мовної структури, соціальну природу використання мови, причини труднощів у вивченні мови, відмінності між мовами та стратегічне використання мови. Дисципліна також включає елементи

обчислювальної лінгвістики. Особливістю є його практичний характер, що навчає студентів вирішувати проблеми на основі наборів даних з різних мов. Метою курсу є розвиток у студентів здатності пояснювати подібності та відмінності людських мов, використовувати базову лінгвістичну термінологію, застосовувати інструменти лінгвістичного аналізу до проблем, розуміти дослідницькі питання та пояснювати зв'язок лінгвістики з ширшими застосуваннями. Основним підручником для цього курсу є «Language Files» (Dawson–Hernández– Shain eds., 2022).

Практичний та орієнтований на дані підхід Стенфорда з початкового рівня у поєднанні з використанням підручника «Language Files», який відомий своїм форматом завдань, вказує на педагогічну філософію, зосереджену на активному вирішенні проблем та емпіричному аналізі. Це відрізняє його від програм, що можуть надавати перевагу лише теоретичному викладу. Такий підхід готує студентів до практичних лінгвістичних досліджень із самого початку, розвиваючи навички аналізу та критичного мислення через безпосередню роботу з мовними даними.

Кембриджський університет (University of Cambridge) пропонує бакалаврську програму з лінгвістики (BA Hons in Linguistics), перший рік якої охоплює фундаментальні лінгвістичні підрозділи. Перший рік навчання (Part I) включає чотири основні розділи: (1) «Sounds and Words» – вступ до фонетики, фонології та морфології; (2) «Structures and Meanings» – теми, що містять інформацію про будову речень, семантику та прагматику; (3) «Language, Brains and Machines» – розгляд взаємозв'язків мови з когнітивними та обчислювальними факторами; (4) «Linguistic Variation and Change» – сучасні мовні варіанти та історичні зміни. Кембриджський університет застосовує міждисциплінарний підхід до теоретичної та прикладної лінгвістики, уникаючи некритичного дотримання певних поглядів та теорій.

Конкретний єдиний підручник не вказано, але надано розширений попередній список літератури для загального розуміння лінгвістики, що включає такі праці, як Adger (2019), Braber–Cummings–Morrish eds. (2015), Burridge–Stebbins (2016), Pereltsvaig (2012).

Компонент «Language, Brains and Machines» на першому курсі свідчить про сильну інтеграцію когнітивної науки та обчислювальної лінгвістики в програму бакалаврату Кембриджа з самого початку. Це відображає сучасне, міждисциплінарне розуміння лінгвістики як науки, що виходить за межі традиційних гуманітарних наук. Включення цього модуля як однієї з чотирьох основних дисциплін першого курсу є чітким сигналом про філософію навчальної програми, яка розглядає мову через когнітивний та

обчислювальний об'єктив, закладаючи основи для розуміння мови як складної системи, що функціонує в мозку та може бути оброблена машинами.

Оксфордський університет (University of Oxford) пропонує кваліфікацію «Linguistics with a Modern Language», яка включає компонент «General Linguistics» на першому курсі. Перший рік навчання має три компоненти: граматичний аналіз, фонетика та фонологія, а також загальна лінгвістика. Акцент робиться на впровадженні базових концепцій та методології загальної лінгвістики. Основні галузі, що вивчаються на першому курсі, включають фонетику та фонологію, морфологію, синтаксис, семантику та прагматику, психолінгвістику, соціолінгвістику, історичну лінгвістику та основи сучасної лінгвістичної думки.

Рекомендованим загальним підручником є Fromkin–Rodman–Hyams (2013). Інтеграція курсу Загальної лінгвістики у ступінь «Linguistics with a Modern Language» підкреслює традиційну силу Оксфорда у філології та історичному вивченні мови. Це свідчить про педагогічний підхід, який ґрунтує теоретичну лінгвістику на емпіричній реальності конкретних мов та їх історичного розвитку. Такий підхід сприяє глибшому розумінню мовного різноманіття та змін, забезпечуючи, що теоретичні концепції викладаються не у вакуумі, а негайно застосовуються до вивчення конкретних мов. Це структурний та філософський вибір, що відрізняє програму від тих, які можуть пропонувати лінгвістику як самостійну, більш абстрактну дисципліну.

Копенгагенський університет (University of Copenhagen) пропонує бакалаврську програму з лінгвістики (BA in Linguistics). Цей заклад вищої освіти проводить лінгвістичні дослідження, що охоплюють фонетику та фонологію, а також структуру та значення слів і речень (граматику). Бакалаврська програма охоплює лінгвістику як комплексну дослідницьку галузь, лінгвістичні дисципліни, їхні типові сфери фокусу та методи аналізу, включаючи історико-порівняльну лінгвістику з особливим акцентом на індоєвропейській мовній сім'ї. Програма також охоплює базовий граматичний та фонетичний аналіз та історію данської мови. Дослідження включають аналіз речень та невеликих текстів окремих мов, інтерв'ю з носіями мови, статистичні опитування великих текстових колекцій, порівняння явищ у сотнях мов та експерименти. Поточні дослідження також стосуються нервових, когнітивних та соціальних передумов мови, лінгвістичних змін та засвоєння першої/другої мови. Конкретний єдиний підручник для курсу «Загальне мовознавство» або його еквівалента не вказано у наданих джерелах. Однак, навчальний план для курсу «Вступ до лінгвістики» (Introduktion til lingvistik) передбачає, що викладач обирає фіксований навчальний план обсягом 500 стандартних

сторінок, розділених порівну між синхронною лінгвістикою та діяхронічно-порівняльною лінгвістикою.

Сорбоннський університет (Sorbonne University), зокрема через Université Paris Cité (яка має спільну програму з Université Sorbonne Nouvelle), пропонує «Licence Sciences du Langage» (Бакалавр мовних наук), що включає «Linguistique générale» (Загальне мовознавство).

Курс «Linguistique générale» охоплює лексикологію, семантику, історію лінгвістичних теорій та сфери мовознавства. Інші курси освітньої програми охоплюють фонетику, фонологію, морфологію, синтаксис, семантику, прагматику, історичну лінгвістику, соціолінгвістику та обчислювальну лінгвістику. Програма підкреслює різноманітність мов, варіантів та дискурсів, а також взаємозв'язок між мовою та мисленням. Для курсу «Linguistique générale» рекомендовано підручник *Le Cours de linguistique générale* Фердинанда де Соссюра (de Saussure, 1995).

Мюнхенський університет Людвіга Максиміліана (Ludwig Maximilian University of Munich, LMU) пропонує бакалаврську програму «Historische und Allgemeine Sprachwissenschaft» (HiAS) (Історична та загальна лінгвістика). Програма HiAS охоплює «Основи дослідження людської мови» (P1), «Основи історичної лінгвістики» (P2), «Основи індоєвропейської лінгвістики» (P3) та «Основи загальної та типологічної лінгвістики» (P4). Модуль P1 надає основні знання, навички та перспективи для наукового вивчення лінгвістичних даних та теорій, охоплюючи фундаментальні концепції опису та аналізу мовних даних, фонетику та інформаційну грамотність. Модуль P2 зосереджується на історії мови та змінах на всіх лінгвістичних рівнях. Модуль P4 вводить центральні питання лінгвістики, включаючи визначення мови, її походження, розташування в пізнанні, усне та писемне мовлення, типологію мов, соціальне вбудовування мови (соціолінгвістика, мова та культура), а також мову як історичний феномен. Структура програми HiAS явно поєднує історичну та загальну лінгвістику, пропонуючи унікальний підхід, який ґрунтує розуміння мови як динамічної системи на її діяхронній еволюції. Це вказує на педагогічну філософію, що підкреслює нерозривний зв'язок між структурою мови та її історичним розвитком. Такий підхід дає змогу студентам не лише вивчати сучасні мовні явища, а й розуміти, як вони формувалися протягом часу, що є критично важливим для всебічної лінгвістичної підготовки. Конкретний єдиний підручник з дисципліни «Загального мовознавства» для всієї програми не вказаний, але детальні описи модулів містять відповідну літературу.

Гейдельберзький університет (Heidelberg University) пропонує курс «Einführung in die Sprachwissenschaft» (Вступ до мовознавства). Цей курс знайомить з основами лінгвістики, охоплюючи такі ключові сфери

мовної системи, як морфологія, синтаксис, семантика, прагматика, фонетика та фонологія. Крім того, він торкається таких підгалузей лінгвістики, як психолінгвістика, корпусна лінгвістика та судова лінгвістика. Для курсу рекомендованими підручниками є Fromkin–Rodman–Hyams (2013) та Bußmann ed. (1990).

Різноманітність лінгвістичних пропозицій Гейдельберга, що включає сильний акцент на обчислювальній лінгвістиці, а також традиційні філологічні та мовні інститути, свідчить про прагматичний та орієнтований на застосування підхід до лінгвістики. Це відображає педагогічну орієнтацію, де теоретичні знання часто пов'язані з практичними застосуваннями та міждисциплінарною роботою, що відповідає сучасним вимогам галузі. Наявність кафедри обчислювальної лінгвістики та акцент на практичних застосуваннях у промисловості вказує на те, що навчальна програма цінує практичну релевантність та міждисциплінарні зв'язки.

Утрехтський університет (Utrecht University) пропонує бакалаврську програму з лінгвістики, де курс «From Language to Linguistics» вивчають на першому році навчання з акцентом на дослідження структури мови як центральної частини людського пізнання. Для курсу надаються цифрові матеріали без конкретного підручника, але в Утрехті також використовується як ресурс для самостійного вивчення рекомендовано матеріалу Fromkin, Rodman & Hyams (2013).

Структура освітньої програми першого року Утрехтського університету передбачає комплексний набір вступних курсів, що охоплюють основні лінгвістичні підгалузі, інтегровані з когнітивними та обчислювальними аспектами. Це відображає сучасний, цілісний підхід до фундаментальної лінгвістичної освіти, що готує студентів до різноманітних спеціалізацій у цій галузі. Такий підхід забезпечує широку базу знань, необхідну для розуміння мови з різних наукових перспектив.

Женевський університет (University of Geneva) пропонує підрозділ «Linguistics», який забезпечує базове навчання для бакалаврських та магістерських програм, включаючи «Linguistics 1 (Introduction to Language Sciences)». Курс «Linguistics 1» знайомить із загальними питаннями, пов'язаними з мовою та її науковим вивченням, а також з основними галузями мовного аналізу (фонологія, морфологія, синтаксис, семантика). Друга частина курсу охоплює фонетику, фонологію, основні течії лінгвістичної думки та питання походження мови/комунікації. Програма також пропонує модулі з синтаксису, семантики, прагматики та фонології. А курс «General Linguistics» охоплює фундаментальні властивості людської мови, основні рівні лінгвістичного аналізу, критерії класифікації природних мов (генеалогічні та типологічні) та історичні/сучасні мовні варіанти.

Для курсів рекомендованим підручником є класичне видання Фердинанда де Соссюра (будь-яке видання) та підручник Fasold–Connor–Linton (2014). Явне включення «Cours de linguistique générale» Фердинанда де Соссюра як одного з основних підручників демонструє сильну прихильність до класичних структуралістських засад у їхній навчальній програмі із загального мовознавства. Це є значним педагогічним вибором, що підкреслює історичні корені сучасної лінгвістичної думки. Використання праць Ф. де Соссюра як першоджерела свідчить про те, що університет прагне забезпечити студентам глибоке розуміння фундаментальних концепцій, які сформували сучасну лінгвістику, і що вони є невід’ємною частиною їхньої філологічної підготовки.

Сегедський університет (University of Szeged) пропонує бакалаврську програму з англійських та американських студій, яка включає вступні курси з лінгвістики. Бакалаврська програма містить такі прикладні дисципліни, як «Соціолінгвістика» та «Засвоєння другої мови». Загальною метою вивчення прикладної лінгвістики є надання теоретично обґрунтованого та практично орієнтованого курсу навчання та емпіричної підготовки з аналізу використання мови в контексті. Сильний акцент на прикладній лінгвістиці вказує на педагогічну спрямованість на практичне застосування лінгвістичних знань для вирішення реальних проблем (наприклад, викладання мов, мовна політика, комунікація). Це відрізняється від суто теоретичних досліджень і відображає чітку орієнтацію у філологічній підготовці. Такий підхід готує студентів до кар’єри, де лінгвістичні знання безпосередньо застосовуються в соціальних, освітніх та професійних контекстах.

В Університеті ім. Лоранда Етвеша (Eötvös Loránd University, ELTE) магістерська програма з англійських студій охоплює теоретичну та прикладну лінгвістику, включаючи такі ключові галузі, як синтаксис, фонологія та дискурс-аналіз. Бакалаврська програма з теоретичної лінгвістики включає базову підготовку (фундаментальні лінгвістичні теми, методи та проблеми), основну підготовку (фонологія, синтаксис, семантика, методи дослідження) та спеціалізовану підготовку (синтаксис, семантика, психолінгвістика, фонологія, морфологія, історична лінгвістика, нейролінгвістика, обчислювальна лінгвістика). Для загальної лінгвістики в загальному списку літератури є, серед інших, «An Introduction to Language» (Fromkin–Rodman–Hyams, 2013).

Подвійний фокус ELTE на теоретичній лінгвістиці та прикладній лінгвістиці свідчить про комплексний підхід до філологічної підготовки. Це визнає як абстрактні, фундаментальні принципи мови, так і її практичні, реальні застосування. Цей широкий підхід забезпечує студентам розуміння мови як з її внутрішньої структури, так і з її взаємодії з технологіями та суспільством.

4. Аналіз спільності та відмінностей

4.1. Спільні риси

Незважаючи на географічні та академічні відмінності, програми дисциплін «Вступ до мовознавства» та «Загальне мовознавство» у провідних університетах світу демонструють значні спільні риси, що відображають універсальне розуміння основ лінгвістичної освіти:

- **фундаментальні підгалузі:** майже всі університети охоплюють основні галузі лінгвістики: фонетику, фонологію, морфологію, синтаксис, семантику, прагматику, історичну лінгвістику та соціолінгвістику. Це відображає універсальний консенсус щодо основних будівельних блоків лінгвістичних знань, які вважаються незамінними для будь-якого майбутнього філолога;
- **міждисциплінарний підхід:** існує сильний акцент на зв'язках лінгвістики з когнітивною наукою, психологією, комп'ютерними науками та іншими гуманітарними дисциплінами. Це підкреслює визнання мови як багатогранного феномена, що вимагає різноманітних аналітичних інструментів та інтеграції знань з різних наукових галузей;
- **практична та аналітична спрямованість:** багато програм наголошують на «практичному» вирішенні проблем, аналізі даних та розвитку навичок емпіричних досліджень. Це свідчить про перехід від суто теоретичного викладу до активного залучення студентів у процес лінгвістичного дослідження;
- **загальні підручники:** деякі університети (наприклад, Гарвард, Оксфорд, Гейдельберг, Утрехт) рекомендують «An Introduction to Language» (Fromkin–Rodman–Hyams, 2013), що вказує на його широке визнання як фундаментального тексту. Це свідчить про спільну педагогічну базу в різних установах, яка забезпечує послідовність у початковій лінгвістичній освіті.

4.2. Відмінності

Незважаючи на спільні основи, програми також демонструють значні відмінності у своїх спеціалізаціях та педагогічних підходах, що відображає унікальні сильні сторони та дослідницькі пріоритети кожного університету:

- **Гарвардський університет:** сильний акцент на теоретичній та історичній лінгвістиці, інтегрований з когнітивною наукою, що відображає цілісний погляд на мову як складну людську здатність, глибоко переплетену з пізнанням та історією;

- **Стенфордський університет:** практичний, орієнтований на дані підхід з раннім залученням до обчислювальної лінгвістики, що готує студентів до емпіричного аналізу та вирішення проблем з використанням мовних даних;
- **Кембриджський університет:** інтеграція компонента «Language, Brains and Machines» з першого року навчання, що відображає сучасну наукову перспективу та міждисциплінарне розуміння лінгвістики;
- **Оксфордський університет:** глибока інтеграція загального мовознавства з вивченням сучасних мов, підкреслюючи філологічний та історичний контекст, що ґрунтує теоретичну лінгвістику на емпіричній реальності конкретних мов;
- **Копенгагенський університет:** структурований перехід від широкого фундаменту до спеціалізації (функціонально-когнітивна або індоевропейська лінгвістика), забезпечуючи всебічну лінгвістичну базу перед поглибленим вивченням;
- **Сорбоннський університет:** міждисциплінарна основа з подальшою спеціалізацією, включаючи сильне класичне структуралістське обґрунтування через використання праць Ф. де Соссюра як основного підручника;
- **Мюнхенський університет Людвіга Максиміліана:** явне поєднання історичної та загальної лінгвістики, що підкреслює діахронну еволюцію мови як динамічної системи;
- **Гейдельберзький університет:** сильний практичний та орієнтований на застосування підхід, особливо в обчислювальній лінгвістиці та викладанні мови, що відображає зв'язок теоретичних знань з реальними проблемами.
- **Утрехтський університет:** комплексна навчальна програма першого року, що інтегрує основні лінгвістичні підгалузі з когнітивними та обчислювальними аспектами, забезпечуючи сучасний, цілісний підхід до фундаментальної освіти;
- **Женевський університет:** явне включення «Cours de linguistique générale» Ф. де Соссюра (de Saussure, 1995) як основного підручника, що демонструє сильну прихильність до класичних структуралістських засад у навчальній програмі із загального мовознавства;
- **Сегедський університет:** сильний акцент на прикладній лінгвістиці, що готує студентів до практичного застосування лінгвістичних знань у викладанні мови, політиці та інших сферах;
- **Університет ім. Лоранда Етвеша:** подвійний фокус як на теоретичній, так і на прикладній лінгвістиці, з інтеграцією сучасної обчислювальної лінгвістики, що вказує на всебічний та прогресивний підхід.

5. Висновки

Аналіз програм провідних університетів світу виявив кілька ключових аспектів щодо ролі та місця дисциплін «Вступ до мовознавства» та «Загальне мовознавство» у підготовці майбутніх філологів:

- **фундаментальна та універсальна роль:** дисципліни «Вступ до мовознавства» та «Загальне мовознавство» відіграють вирішальну та послідовно визнану роль у філологічній підготовці в провідних університетах світу. Це свідчить про її незамінність як основи для будь-якої спеціалізації у галузі мови;
- **ядро тематичних елементів:** існує чіткий консенсус щодо основного набору тематичних елементів, які формують універсальний фундамент лінгвістичних знань. До них належать фонетика, фонологія, морфологія, синтаксис, семантика, прагматика, історична лінгвістика та соціолінгвістика;
- **різноманіття педагогічних філософій:** поза цими спільними рисами, університети демонструють відмінні педагогічні філософії та акценти на спеціалізації. Ці відмінності формуються історичними сильними сторонами закладів, їхніми дослідницькими пріоритетами та новими тенденціями в лінгвістиці, такими як обчислювальна лінгвістика та когнітивна наука;
- **поширеність базових підручників:** широке використання певних фундаментальних підручників, таких як «An Introduction to Language» (Fromkin–Rodman–Hyams, 2013) вказує на спільне розуміння основного вступного матеріалу, що забезпечує певну стандартизацію на початковому етапі навчання;
- **міждисциплінарний характер:** міждисциплінарна природа лінгвістики універсально визнана та інтегрована в навчальні програми, що дозволяє поєднувати гуманітарні науки з точними та природничими, створюючи всебічне розуміння мови.

6. Рекомендації для підготовки майбутніх філологів в Україні

З огляду на виявлені світові тенденції та практики, для вдосконалення підготовки майбутніх філологів в Україні пропонуємо:

- **зміцнення фундаментальних основ:** необхідно забезпечити, щоб українські філологічні програми надавали надійний та всебічний вступ до всіх основних галузей загального мовознавства, відображаючи глибину, що спостерігається у провідних міжнародних установах. Це створить міцний теоретичний фундамент для подальшого навчання;

- **інтеграцію міждисциплінарних підходів:** активно впроваджувати елементи когнітивної науки, психолінгвістики та обчислювальної лінгвістики до навчальних програм із загального мовознавства. Це дозволить краще підготувати студентів до сучасних лінгвістичних досліджень та застосувань, що є критично важливим у цифрову епоху;
- **акцент на практичних навичках:** розробляти «практичні» курси з компонентами аналізу даних та вирішення проблем, відходячи від суто теоретичного викладу. Це підвищить аналітичні та емпіричні дослідницькі можливості студентів, зробивши їх більш конкурентоспроможними на ринку праці;
- **оновлення навчальних матеріалів:** регулярно переглядати та оновлювати рекомендовані підручники та списки літератури, включаючи сучасні фундаментальні тексти та результати досліджень. Це забезпечить актуальність знань та відповідність світовим науковим досягненням;
- **розвиток спеціалізацій:** зберігаючи міцну загальну основу, заохочувати розвиток спеціалізованих напрямків у філології, які відповідають новим глобальним тенденціям у лінгвістиці (наприклад, цифрові гуманітарні науки, мовні технології, прикладна лінгвістика для конкретних суспільних потреб);
- **порівняльний аналіз та адаптація:** постійно відстежувати та адаптувати найкращі практики провідних світових університетів, враховуючи специфічний освітній контекст та потреби України, зокрема у таких сферах, як міжмовні контакти, білінгвізм та соціолінгвістика, що є особливо актуальними для українського суспільства.

Література

1. Adger, David 2019. *Language Unlimited: The Science Behind Our Most Creative Power*. Oxford: Oxford University Press.
2. Braber, Natalie – Cummings, Louise – Morrish, Liz eds. 2015. *Exploring Language and Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Burridge, Kate – Stebbins, Tonya N. 2016. *For the Love of Language: An Introduction to Linguistics*. Melbourne, Australia: Cambridge University Press.
4. Bußmann, Hadumod ed. 1990. *Lexikon der Sprachwissenschaft*. Stuttgart: Alfred Kröner Verlag.
5. Dawson, Hope – Hernández, Antonio – Shain, Cory eds. 2022. *Language Files: Materials for an Introduction to Language and Linguistics (Thirteenth Edition)*. Columbus, OH: Ohio State University Press.
6. de Saussure, Ferdinand 1995. *Cours de linguistique générale*. Paris: Payot.

7. Fasold, Ralph – Connor-Linton, Jeff eds. 2014. *An Introduction to Language and Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Fromkin, Victoria – Rodman, Robert – Hyams, Nina 2013. *An Introduction to Language (Tenth Edition)*. Boston, MA: Cengage Learning.
9. Pereltsvaig, Asya 2012. *Languages of the World: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
10. URL1: Eckert, Penny – Sag, Ivan A. 2011. *Linguistics 1: Introduction to Linguistics*. <https://web.stanford.edu/class/linguist1/> (Accessed: 28.07.2025).
11. URL2: Harvard University. *Mind Brain Behavior Interfaculty Initiative*. <https://mbb.harvard.edu/> (Accessed: 28.07.2025).
12. URL3: Shanghai Ranking 2024. *Academic Ranking of World Universities in 2024*. <https://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2024> (Accessed: 28.07.2025).
13. URL4: Stanford University 2024. *Linguistics Department Overview*. <https://bulletin.stanford.edu/departments/LINGUISTIC/overview> (Accessed: 11.07.2025).
14. URL5: Szczegieliński, Adam 2014. *Introduction to Linguistics (Syllabus)*. https://scholar.harvard.edu/files/adam/files/syllabus_introduction_to_linguistics_jumbo.pdf (Accessed: 28.07.2025).

References

1. Adger, David 2019. *Language Unlimited: The Science Behind Our Most Creative Power*. Oxford: Oxford University Press.
2. Braber, Natalie – Cummings, Louise – Morrish, Liz eds. 2015. *Exploring Language and Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Burridge, Kate – Stebbins, Tonya N. 2016. *For the Love of Language: An Introduction to Linguistics*. Melbourne, Australia: Cambridge University Press.
4. Bußmann, Hadumod ed. 1990. *Lexikon der Sprachwissenschaft* [Dictionary of Language and Linguistics]. Stuttgart: Alfred Kröner Verlag. (In German)
5. Dawson, Hope – Hernández, Antonio – Shain, Cory eds. 2022. *Language Files: Materials for an Introduction to Language and Linguistics (Thirteenth Edition)*. Columbus, OH: Ohio State University Press.
6. de Saussure, Ferdinand 1995. *Cours de linguistique générale* [Course in General Linguistics]. Paris: Payot. (In French)
7. Fasold, Ralph – Connor-Linton, Jeff eds. 2014. *An Introduction to Language and Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Fromkin, Victoria – Rodman, Robert – Hyams, Nina 2013. *An Introduction to Language (Tenth Edition)*. Boston, MA: Cengage Learning.
9. Pereltsvaig, Asya 2012. *Languages of the World: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
10. URL1: Eckert, Penny – Sag, Ivan A. 2011. *Linguistics 1: Introduction to Linguistics*. <https://web.stanford.edu/class/linguist1/> (Accessed: 28.07.2025).
11. URL2: Harvard University. *Mind Brain Behavior Interfaculty Initiative*. <https://mbb.harvard.edu/> (Accessed: 28.07.2025).

12. URL3: Shanghai Ranking 2024. *Academic Ranking of World Universities in 2024*.
<https://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2024> (Accessed: 28.07.2025).
13. URL4: Stanford University 2024. *Linguistics Department Overview*.
<https://bulletin.stanford.edu/departments/LINGUISTIC/overview> (Accessed: 11.07.2025).
14. URL5: Szczegielniak, Adam 2014. *Introduction to Linguistics (Syllabus)*.
https://scholar.harvard.edu/files/adam/files/syllabus_introduction_to_linguistics_jumbo.pdf (Accessed: 28.07.2025).

**Роль і місце навчальних дисциплін «Вступ до мовознавства»
та «Загальне мовознавство» у підготовці майбутніх філологів
у провідних університетах світу**

Черничко Степан, доктор наук з галузі мовознавства, професор. Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, кафедра філології, професор; Університет Паннонії, Інститут угорської та прикладної лінгвістики, професор. csernicsko.istvan@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0003-4512-988X.

Берегсасі Аніко, доктор з гуманітарних наук. Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, кафедра філології, професор. beregszaszi.aniko@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0001-6860-7579.

Певсе Андрея, кандидат педагогічних наук, доцент. Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, кафедра філології, доцент. Ніредьгазький університет, Інститут мовознавства та літератури, доцент. revse.andrea@kmf.org.ua ORCID: 0000-0002-0564-2307.

Вараді Крістіян. Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, кафедра філології, викладач-стажист. Університет Паннонії, Докторська школа багатомовності, здобувач ступеня доктора філософії. varadi.krisztian@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0001-7554-4158.

У статті подано порівняльний аналіз ролі та значення курсів «Introduction to Linguistics» («Вступ до мовознавства») і «General Linguistics» («Загальне мовознавство») у підготовці майбутніх філологів у дванадцяти провідних університетах світу, визначених за рейтингом Academic Ranking of World Universities 2024. Дослідження охоплює інформацію про доступність цих курсів, їхні основні тематичні модулі, рекомендовані підручники й навчальні матеріали, а також ідентифікацію як спільних рис, так і ключових відмінностей між обраними програмами. Встановлено, що курси «Introduction to Linguistics» і «General Linguistics» становлять фундаментальні освітні компоненти філологічної підготовки, охоплюючи базові лінгвістичні розділи: фонетика, фонологія, морфологія, синтаксис, семантика, прагматика, історична лінгвістика та соціолінгвістика. Відбірні університети демонструють різноманітні педагогічні підходи — від теоретично орієнтованих концепцій, які базуються на абстрактних моделях, до практично спрямованих модулів, що часто інтегрують емпіричні дані, корпусно орієнтований аналіз та мультилінгвістичні перспективи, включаючи когнітивний і

соціальний аспекти мовознавства. Результати дослідження створюють надійну основу для розробки рекомендацій щодо удосконалення підготовки філологів — зокрема в Україні — з метою відповідності сучасним світовим стандартам і викликам. Порівняльна форма подачі матеріалу висвітлює, як відрізняються структура курсів, послідовність навчальних тем та обрання навчальних ресурсів між установами, підкреслюючи як передові практики, так і напрями для покращення. Зокрема, інтеграція інтерактивних навчальних модулів, цифрових платформ та спрямованих на студента методик стала інноваційною тенденцією серед кількох програм із високим рейтингом. Результати аналізу дають змогу дійти висновку, що підтримання балансу між ґрунтовною теоретичною освітою та дослідницькими (експериментальними) елементами навчання є вирішальним для формування всебічно підготовлених філологів, здатних адаптуватися до мінливих академічних вимог і сприяти міжнародній науковій співпраці.

Ключові слова: *вступ до мовознавства, загальне мовознавство, підготовка філологів, міждисциплінарний підхід, провідні університети.*

The role and significance of the courses “Introduction to Linguistics” and “General Linguistics” in the training of future philologists at leading universities worldwide

István Csernicskó, doctor of sciences in linguistics, professor. Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Philology, full professor; University of Pannonia, Institute for Hungarian and Applied Linguistics, full professor. csernicsko.istvan@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0003-4512-988X.

Anikó Beregszászi, habilitated doctor. Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Philology, full professor. beregszaszi.aniko@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0001-6860-7579.

Andrea Pősze, candidate of pedagogical sciences, associate professor. Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Philology, associate professor. University of Nyíregyháza, Institute of Linguistics and Literature, associate professor. pevse.andrea@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0002-0564-2307.

Krisztián Váradi. Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Department of Philology, trainee lecturer. University of Pannonia, Multilingualism Doctoral School, PhD student. varadi.krisztian@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0001-7554-4158.

The article presents a comparative analysis of the role and significance of the courses *Introduction to Linguistics* and *General Linguistics* in the training of future philologists at twelve leading universities worldwide, as identified by the Academic Ranking of World Universities 2024. The study examines the availability of these courses, their core thematic components, recommended textbooks and teaching materials, while also identifying commonalities and key differences across the selected programmes. It was found that

Introduction to Linguistics and *General Linguistics* constitute fundamental educational components of philological training, encompassing essential areas such as phonetics, phonology, morphology, syntax, semantics, pragmatics, historical linguistics, and sociolinguistics. The leading universities included in the sample demonstrate a variety of pedagogical approaches, ranging from highly theoretical frameworks to practically oriented models, frequently integrating diverse aspects of language study, including empirical data, corpus-based analysis, and multidisciplinary perspectives that draw on cognitive and social dimensions of language. The findings provide a solid basis for developing recommendations aimed at improving the training of philologists – particularly in Ukraine – with the goal of aligning with contemporary global standards and challenges. The comparative format highlights variations in course structures, curricular sequencing, and resource selection across institutions, emphasising both best practices and areas for enhancement. Notably, the integration of interactive learning modules, digital platforms, and student-centred activities emerged as an innovative trend among several top-rated programmes. The article concludes that maintaining a balance between rigorous theoretical instruction and experiential learning is vital for producing well-rounded philologists capable of meeting evolving scholarly demands and fostering international academic collaboration.

Keywords: *Introduction to Linguistics, General Linguistics, training of philologists, interdisciplinary approach, leading universities.*

A „Bevezetés a nyelvtudományba” és az „Általános nyelvészet” kurzusok szerepe és helye a jövőbeli filológusok képzésében a világ vezető egyetemén

Csernicskó István, a nyelvtudományok doktora, professzor. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék, professzor; Pannon Egyetem, Magyar és Alkalmazott Nyelvtudományi Intézet, egyetemi tanár. csernicsko.istvan@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0003-4512-988X.

Beregszászi Anikó, habilitált doktor. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék, professzor. beregszaszi.aniko@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0001-6860-7579.

Pősze Andrea, a pedagógiai tudományok kandidátusa, docens. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék, docens. Nyíregyházi Egyetem, Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet, főiskolai docens. pevse.andrea@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0002-0564-2307.

Váradi Krisztián. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék, oktató gyakornok. Pannon Egyetem, Többnyelvűségi Nyelvtudományi Doktori Iskola, PhD-hallgató. varadi.krisztian@kmf.org.ua, ORCID: 0000-0001-7554-4158.

A tanulmány összehasonlító elemzést nyújt a Bevezetés a nyelvtudományba (*Introduction to Linguistics*) és az Általános nyelvészet (*General Linguistics*) kurzusok szerepéről és jelentőségéről a jövőbeli filológusok képzésében, világszerte működő tizenkét vezető egyetemen, amelyeket az Academic Ranking of World Universities 2024 listája alapján válogattunk ki. A kutatás feltérképezi ezen kurzusok elérhetőségét, főbb tematikus

elementeit, javasolt tankönyveit és oktatási anyagait, továbbá azonosítja a közös vonásokat és az eltéréseket a vizsgált programok között. A vizsgálat rávilágított, hogy a Bevezetés a nyelvtudományba és az Általános nyelvészet a filológusképzés alapvető pedagógiai összetevői, amelyek lefedik a fonetika, fonológia, morfológia, szintaxis, szemantika, pragmatika, történeti nyelvészet és szociolingvisztika kulcsfontosságú területeit. A mintában szereplő kiemelkedő egyetemek pedagógiai megközelítésükben széles skálát mutatnak: az erőteljesen elméleti keretrendszerektől (pl. strukturális, generatív nyelvészeti irányzatok) egészen a gyakorlatorientált programokig, gyakran integrálva a nyelvek tanulmányozásának különböző aspektusait – empirikus adatokat, korpuszalapú elemzést és multidiszciplináris perspektívákat, amelyek a nyelv kognitív és társadalmi dimenzióit is bevonják (pl. pszicholingvisztika, társasnyelvészet). A kutatás eredményei megbízható alapot szolgáltatnak a filológusképzés fejlesztésére vonatkozó javaslatok kidolgozásához, különösen Ukrajnában, azzal a céllal, hogy az egyetemek megfeleljenek a modern világ kihívásainak. Az összehasonlítás különösen azt hangsúlyozza, hogy miként változik az intézmények között a kurzusok szerkezete, a tantervi sorrend, valamint a tananyag és szakirodalmi források kiválasztása, kiemelve a jó gyakorlatokat és a fejlesztendő területeket. Különösen kiemelkedő innováció az interaktív tanulási modulok, digitális platformok és a hallgatóközpontú tevékenységek beépítése több képzési programba. A tanulmány egyik fő következtetése, hogy a széles körű elméleti oktatás és tapasztalati tanulási elemek egyensúlya elengedhetetlen ahhoz, hogy jól felkészült filológusokat képezzünk – olyan szakembereket, akik képesek alkalmazkodni a folyamatosan változó tudományos követelményekhez, és elősegítik a nemzetközi akadémiai együttműködéseket.

Kulcsszavak: *bevezetés a nyelvtudományba, általános nyelvészet, filológusképzés, interdiszciplináris megközelítés, vezető egyetemek.*